

Burgerschap

Openbare Basisschool De Linde
NIEUWE PEKELA

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Onze schoolgegevens	4
2 De context	5
2.1 De wet Burgerschap	5
2.2 De concept-kerndoelen (2024)	5
2.3 Curriculum.nu	7
2.4 Het Onderzoekskader 2021/2023	7
3 Onze school	9
3.1 Kenmerken van onze school	9
3.2 Risico's	9
3.3 Kennis van diversiteit	9
4 Ons schoolconcept	10
4.1 Algemeen	10
4.2 Missie	10
4.3 Kernwaarden	10
4.4 Basiswaarden	10
4.5 Visie	10
4.6 Doelen voor Burgerschap	10
4.7 Hoofddoelen en burgerschap	11
4.8 Sociale en maatschappelijke competenties	11
5 Uitwerking doelen	13
5.1 Sociale ontwikkeling	13
5.2 Democratisch burgerschap	13
5.3 Participatief burgerschap	14
5.4 Digitaal burgerschap	14
5.5 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit	15
5.6 Maatschappelijke thema's	16
5.7 Algemene en culturele ontwikkeling	16
5.8 Internationalisering	16
6 Ons aanbod en onze aanpak	18
6.1 Ons schoolcurriculum	18
6.2 Toetsing en afsluiting	18
6.3 Onze aanpak	18
6.4 Ons schoolklimaat - de school als oefenplaats	18
7 Kwaliteitscultuur	20
7.1 Cultuur en structuur	20
8 Zorg voor kwaliteit	21
8.1 Algemeen	21
8.2 Kwaliteitszorg	21
8.3 Publieke verantwoording	21
9 Taakverdeling	22
9.1 Organisatie (wie doet wat)	22

10 Uitwerking van ons curriculum

23

10.1 Inleiding

23

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Dit beleidsstuk gaat over burgerschap. Gelet op de wet en de standaard OP0 (Inspectie van het Onderwijs, 2023) zijn we verplicht om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Het is niet vanzelfsprekend dat burgerschapsonderwijs een heldere positie heeft in ons onderwijs. Sterker nog: burgerschap is heel vaak fragmentarisch en niet herkenbaar in ons onderwijs aanwezig. Als we echt op een goede wijze vorm willen geven aan burgerschapsonderwijs, dan vraagt dat om effectief beleid en een gestructureerde, doelgerichte en planmatige aanpak.

Dit beleidsstuk sluit aan bij de wetgeving over burgerschap en de standaard OP0 (2023) en richt zich primair op onze visie en onze doelen met betrekking tot burgerschap. Hoe kijken we aan tegen burgerschap op school en wat willen we bereiken? Op onze school onderscheiden we zeven doelen voor burgerschap. In dit beleidsstuk zijn deze zeven doelen nader uitgewerkt en weggezet in een leerplan (een curriculum).

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Instellingscode	10BG
Schoolnaam	Openbare Basisschool De Linde
Directeur	Dhr. S. v.d. Werff
Adres	Verlengde Berkenlaan 2
Postcode + Plaats	9663 GC NIEUWE PEKELA
E-mailadres	obsdelinde@sooog.nl
Telefoonnummer	0597-646004
Website	www.basisschool-delinde.nl

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet (de wet is ingegaan op 01-08-2021). De nieuwe wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs en het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school. Burgerschapsonderwijs krijgt met de wet ook een meer verplichtend karakter. De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens en het handelen naar deze basiswaarden op school
 - het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving
 - het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor onze school? Onze school dient allereerst een eigen visie en eigen doelen te ontwikkelen voor burgerschapsonderwijs. Op basis van onze visie en onze doelen kunnen we dan een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen ontwikkelen. Het curriculum zal moeten verduidelijken hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe er geëvalueerd wordt. Ook spreekt het wetsvoorstel over basiswaarden van de democratische rechtstaat. Onze school zal helder moeten maken op welke manier deze basiswaarden herkenbaar in ons onderwijs vorm krijgen. Ons schoolbestuur (het bevoegd gezag) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. Maar, de wet laat zien dat er wel een aantal zaken verplicht is:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

2.2 De concept-kerndoelen (2024)

In maart 2024 verschenen de concept-kerndoelen voor Burgerschap. Kerndoelen gelden als de wettelijke opdracht voor elke school; ze zijn richtinggevend voor het curriculum en de onderwijsontwikkeling. De nieuwe (concept) kerndoelen bestaan uit aanbodsdoelen (gericht op de school) en beheersings- en ervaringsdoelen (gericht op de leerling). De nieuwe concept-kerndoelen beschrijven de inhoud van het onderwijs in termen van kennis, vaardigheden en houdingen en zijn zo geformuleerd dat scholen ruimte hebben voor een eigen invulling (in relatie met hun eigen visie of identiteit, of in relatie met de kenmerken van hun leerlingenpopulatie).

De concept-kerndoelen Burgerschap richten zich op drie domeinen en onderscheiden zes kerndoelen:

	Domeinen	Kerndoelen
1	Schoolcultuur	Schoolcultuur
2	Samenleving en democratie	Diversiteit Democratische waarden Maatschappelijke betrokkenheid Democratische betrokkenheid
3	Maatschappelijke vraagstukken	Maatschappelijke vraagstukken

In de uitwerking is ieder kerndoel voorzien van een doelzin, een toelichting ('het gaat hierbij om') en voorbeelden ('te denken valt aan'). De voorbeelden worden niet gerekend tot de kerndoelen, ze geven slechts een mogelijke invulling. In de onderstaande schema's geven we het concept-kerndoel, de doelzinnen en de toelichtingen:

Schoolcultuur

De school zorgt voor een democratische cultuur

- Zorgen voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie
- Aanbieden van activiteiten die de betekenis van democratische waarden laten zien
- Stimuleren van kritische denkvaardigheden, morele en ethische oordeelsvorming en het offline en online respectvol communiceren daarover
- Samen met leerlingen vormgeven van een democratische cultuur
- Aandacht besteden aan actualiteit en maatschappelijke vraagstukken in samenhang met verschillende leergebieden

Diversiteit

De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving

- Kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt
- Inschatten en bespreken van situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn
- Verkennen van en reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen
- In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen

Democratische waarden

De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden

- Kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- Kennis over het belang van de grondwet, kinder- en mensenrechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit Verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf
- Afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst

Maatschappelijke betrokkenheid

De leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving

- Kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving
- Verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen
- Oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties Benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties
- Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven

Democratische betrokkenheid

De leerling verkent hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven

- Beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend
- Benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties
- Communiceren op een respectvolle wijze
- Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen
- Reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving

Maatschappelijke vraagstukken

De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen

- Benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken
- Uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen
- Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden
- Verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn

2.3 Curriculum.nu

Burgerschap is één van de negen bouwstenen voor de herziening van het onderwijscurriculum (zie www.curriculum.nu). In de samenvatting staat: burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Voor leerlingen is de school een oefenplaats voor democratie en het omgaan met diversiteit. Leerlingen leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen, passend bij hun situatie en mogelijkheden. Op de website zijn voor Burgerschap tien bouwstenen beschreven:

1. Vrijheid en gelijkheid
2. Macht en inspraak
3. Democratische cultuur
4. Identiteit
5. Diversiteit
6. Solidariteit
7. Digitaal samenleven
8. Duurzaamheid
9. Globalisering
10. Technologisch burgerschap

Daarbij is het uitgangspunt dat scholen richting wordt gegeven met voldoende ruimte voor een eigen invulling. Bij de nadere invulling van ons curriculum kunnen de tien bouwstenen een rol spelen. In onze lessen kunnen we bijvoorbeeld de inhoud(en) koppelen aan de bouwstenen.

2.4 Het Onderzoekskader 2021/2023

Het Onderzoekskader 2021/2023 van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft (o.a.) de standaarden die van belang zijn voor de kwaliteit van een school. De standaarden (kwaliteitsaspecten) zijn:

- OP0: Basisvaardigheden
- OP1: Aanbod
- OP2: Zicht op ontwikkeling en begeleiding
- OP3: Pedagogisch-didactisch handelen
- OP4: Onderwijstijd
- OP6: Afsluiting
- VS1: Veiligheid
- VS2: Schoolklimaat

- OR1: Resultaten
- OR2: Sociale en maatschappelijke competenties
- SKA1: Visie, ambities en doelen
- SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur
- SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

In een aantal standaarden (2021) komen onderdelen van burgerschap aan de orde. Deze zijn in 2023 voor een flink deel gebundeld in OP0. Bij het inspectietoezicht hanteert de inspectie geen eigen (expliciete) eisen voor burgerschap. De wet met daarin de minimum-eisen vormt het uitgangspunt. Onze school mag dus een eigen en passende invulling geven aan burgerschap, zolang we maar voldoen aan de wet. De wet vraagt:

1. De school moet beschikken over een doelgericht en samenhangend curriculum (passend bij de leerlingenpopulatie), burgerschap moet zich richten op de basiswaarden en de kennis, vaardigheden en houdingen die daarbij van belang zijn en tenslotte: het onderwijs moet zich richten op de sociale en maatschappelijke competenties die van belang zijn voor het functioneren in een pluriforme samenleving. Zie de standaard OP0 (2023).
2. De school moet actief burgerschap en sociale cohesie op een doelgerichte en samenhangende wijze bevorderen. Zie de standaarden OP1, OP2 en OR2 (2021).
3. De school moet kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bevorderen. Zie de standaarden OP1, VS1 en VS2 (2021).
4. De school moet sociale en maatschappelijke competenties ontwikkelen. Zie de standaarden OP1 en VS2 (2021).
5. De school moet zorgen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden, een schoolcultuur waarin leerlingen worden gestimuleerd om te oefenen met de basiswaarden. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2 (2021).
6. De school moet zorgen voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2 (2021).

De wet liet al zien dat er vanaf 01-08-2021 een belangrijke rol is weggelegd voor het bestuur. De Inspectie van het Onderwijs zal daarom nagaan:

- Draagt het bevoegd gezag zorg voor een schoolcultuur waarin alle bij het aanbieden van onderwijs betrokken personen, vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid en het afwijzen van discriminatie, verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid, onderling begrip en autonomie van leerlingen als centrale spelregels hanteren en voorleven?
- En creëert het daarmee een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat?

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de 'omgeving' van de school in kaart te brengen. Immers, goed burgerschapsonderwijs sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen, hun interesses, hun problemen en bij de risico's die hiermee gepaard gaan. De typering van onze leerlingen staat beschreven in het "populatieplan". Hierin geven we een korte typering van de leerlingen, de ouders en de omgeving van de school.

3.2 Risico's

Vanuit ons populatieplan zien wij dat we te maken hebben met een aantal risico's. Uit het populatieplan blijkt namelijk dat we een grote mate van armoede hebben in onze gemeente, er relatief veel laaggeletterdheid is, er veel hulpverlening betrokken is bij gezinnen en het gemiddelde inkomen laag is. Wij zien dit dagelijks terug bij onze leerlingen en ouders. Mede vanwege de hiervoor genoemde redenen zijn wij vanaf het schooljaar 2021-2022 gestart met het project van Tijd voor Toekomst - de Verrijkte schooldag.

3.3 Kennis van diversiteit

Op onze school hebben we als team voldoende zicht op de culturele achtergrond, de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders. We proberen de kloof tussen school en thuis zo klein mogelijk te maken. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat verschillen er mogen zijn; we beschikken over de kennis en de vaardigheden die ons in staat stellen om rekening te houden met culturele verschillen.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, is het van belang om te weten wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten. Daarnaast verwijst Burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op (1) kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en (2) het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten zijn in dit hoofdstuk nader uitgewerkt.

4.2 Missie

Onze school draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen tot democratische burgers die zich staande kunnen houden in en een actieve bijdrage willen leveren aan onze pluriforme samenleving.

4.3 Kernwaarden

Burgerschap lijkt in de uitwerking vaak te relateren aan zogenaamde kleine waarden. Denk daarbij aan goed met de burens omgaan, de omgeving netjes houden, oog hebben voor anderen etc. Maar burgerschap steunt vooral op een 4-tal grote waarden:

- Rechtvaardigheid
- Weldadigheid
- Waardigheid
- Vrijheid

Deze grote waarden kunnen een rol spelen in ons curriculum. Zeker is dat onze eigen normen en waarden een belangrijke rol spelen bij ons burgerschapsonderwijs.

4.4 Basiswaarden

Een belangrijk aspect van de wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd in het wettelijke kader. Het gaat om:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid (tolerantie)
- afwijzen van onverdraagzaamheid
- afwijzen van discriminatie
- autonomie
- verantwoordelijkheidsbesef

Op onze school besteden we doelgericht aandacht aan de basiswaarden. Daarnaast komen ze aan bod bij andere lessen wanneer dat nodig en/of nuttig is.

4.5 Visie

Leerlingen groeien op in een steeds complexere, pluriforme en multiculturele maatschappij. Onze school vindt het belangrijk om de leerlingen op een goede manier voor te bereiden op de maatschappij. Ook nu al maken onze leerlingen deel uit van de samenleving. Aandacht besteden aan Burgerschap en sociale integratie is een wettelijke opdracht. Op school is Burgerschapsvorming niet een apart vak. Het is verweven met ons hele onderwijsaanbod. In de school leren wij onze leerlingen daarom goed samen te leven en samen te werken met anderen. Wij willen leerlingen brede kennis over en verantwoordelijkheidsbesef meegeven voor de samenleving.

4.6 Doelen voor Burgerschap

Middels de gekozen doelen richten we ons op de persoonsvorming van de leerlingen en de

ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties. Onze (acht) doelen voor alle leerlingen van SOOOG op het gebied van burgerschap zijn:

1. We voeden onze leerlingen op tot personen die goed voor zichzelf, voor elkaar, voor de omgeving en de natuur zorgen.
2. We voeden onze leerlingen op tot fatsoenlijke evenwichtige mensen die respectvol (vanuit duidelijke waarden en normen) omgaan met zichzelf, de medemens en de omgeving (socialiteit).
3. Wij voeden onze leerlingen op tot personen die weten wat democratie inhoudt en die daar ook naar handelen (democratie).
4. We voeden onze leerlingen op tot mensen die (digitaal) "meedoen", die (digitaal) actief betrokken willen zijn op de samenleving, die gericht zijn op (digitale) samenwerking en die iets voor anderen willen betekenen (participatie).
5. We voeden onze leerlingen op tot personen die kennis hebben van, en respect voor andere opvattingen en overtuigingen (religies - levenswijzen), tot leerlingen met een goed zelfbeeld, met (eigen) opvattingen en een eigen (persoonlijke) identiteit (identiteit, solidariteit en diversiteit).
6. We zorgen voor kennis en een attitude (kritische zin) m.b.t. actuele, maatschappelijke thema's. Onze leerlingen kunnen een standpunt innemen en hun mening over maatschappelijke thema's effectief verwoorden (betrokkenheid).
7. We richten ons op de algemene ontwikkeling en we geven onze leerlingen culturele bagage mee voor het leven (culturele ontwikkeling).
8. We geven onze leerlingen zicht op internationale betrekkingen, op Nederland in de wereld (wereldburgerschap).

4.7 Hoofddoelen en burgerschap

Ons onderwijs kent drie hoofddoelen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De doelen die we vaststelden voor burgerschap zijn eenvoudig te relateren aan de hoofddoelen:

Kwalificatie en Burgerschap: onze leerlingen moeten kennis en inzicht krijgen in onze samenleving en de diversiteit daarin, de werking van onze democratische rechtsstaat en de eigen rol daarin.

Socialisatie en Burgerschap: we moeten onze leerlingen inwijden in een democratische cultuur en ze stimuleren tot een vreedzame en humane houding ten opzichte van anderen en de 'omgeving', de wereld om hen heen.

Persoonsvorming en Burgerschap: het is belangrijk om te reflecteren op de eigen identiteit, om betekenis te geven aan de wereld om je heen en de eigen rol daarin. En daarnaast: het is belangrijk om te bepalen hoe je je tot de ander en de wereld om je heen wilt verhouden.

4.8 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen; burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Daarom is burgerschapsonderwijs erop gericht dat leerlingen de sociale en maatschappelijke competenties verwerven die daarvoor nodig zijn. Welke competenties dat precies zijn is niet voorgeschreven, omdat dit afhangt van de actualiteit, de context van de school, de leefwereld van de leerlingen en onze eigen opvattingen.

Op ons kindcentrum werken wij met Kwink (inclusief Kwink voor burgerschap). Kwink en burgerschap: burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van kinderen tot democratische burgers. Ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. De kern is democratie en diversiteit, afgeleid van de wettelijke opdracht. De lesonderwerpen sluiten aan bij de burgerschapsthema's van curriculum.nu:

- vrijheid en gelijkheid,
- solidariteit en inspraak,
- democratische cultuur,
- identiteit,
- diversiteit,
- solidariteit,
- digitaal samenleven,

- duurzaamheid,
- globalisering,
- technologisch burgerschap,
- denk- en handelwijzen.

5 Uitwerking doelen

5.1 Sociale ontwikkeling

In het Onderzoekskader 2021 van de Inspectie van het Onderwijs wordt (o.a.) het thema *Schoolklimaat* beschreven. Onze school moet zorgen voor een schoolklimaat dat bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Oftewel: onze school moet de leerlingen voorbereiden op het leven in de maatschappij. Het is allereerst nodig dat we de kenmerken van de leerlingenpopulatie (jaarlijks) en de leefwereld in beeld brengen, omdat we onze (ambitieuze) doelen, onze aanpak en ons leerstofaanbod op die kenmerken zullen moeten afstemmen. We zien de sociale ontwikkeling als een onderdeel van burgerschap, hoewel we beseffen dat de sociale (sociaal-emotionele) ontwikkeling een voorwaarde is voor goed burgerschap. Alleen als je goed in je vel zit en als je goed kunt omgaan met anderen en de omgeving waarin je leeft, kun je een actieve rol vervullen in de maatschappij. In onze visie richt de sociaal-emotionele ontwikkeling zich op drie aspecten: de ontwikkeling van de persoonlijkheid (persoonsvorming), de ontwikkeling van relationele competenties (omgang met anderen) en de ontwikkeling van het omgevingsbewustzijn (omgang met de leef-omgeving).

In de concept-kerndoelen worden de zes concept-kerndoelen beschreven. Kerndoel 1 is Schoolcultuur. Het gaat daarbij met name om het creëren van een democratische cultuur, maar ook om een veilige cultuur, een cultuur waarin iedereen zichzelf kan zijn, een cultuur waarin iedereen respectvol met elkaar omgaat.

Op onze school is de sociaal-emotionele ontwikkeling een integraal onderdeel bij alle vakken. Op onze school maken we gebruik van een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling én burgerschap: Kwink. We volgen de ontwikkeling in schooljaar 2024-2025 nog met de monitoring van KiVa (2 keer per jaar voor groep 3 t/m 8) én met een leerlingvolgsysteem (Kindbegrip). De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt besproken tijdens de groeps- en leerlingbesprekingen en tijdens de gesprekken met de ouders van de leerlingen.

Kenmerkend voor onze school is:

- 1.) Wij verzorgen het vak sociaal-emotionele ontwikkeling
- 2.) Het vak sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschap staat op ons rooster (1 x per week)
- 3.) Wij gebruiken een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschap (Kwink)
- 4.) Wij volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling m.b.v. een leerlingvolgsysteem
- 5.) Wij bespreken de sociaal-emotionele ontwikkeling van de groep als geheel
- 6.) Wij bespreken de sociaal-emotionele ontwikkeling van de individuele leerling

5.2 Democratisch burgerschap

Wij verbinden de term 'democratisch burgerschap' met twee zaken: het gaat om [1] kennis van en [2] betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardige burgers aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat vraagt allereerst om bepaalde omgangs- en communicatievormen. In dat kader leren we onze leerlingen om te overleggen (te polderen), te discussiëren, te debatteren en te argumenteren. We ontwikkelen empathisch vermogen, een kritische houding, oplossend vermogen en een respectvolle omgang ten aanzien van anderen en andersdenkenden. We geloven dat de maatschappij (de democratie) alleen naar behoren kan functioneren bij de gratie van mondige, goed geïnformeerde en zelfstandig denkende burgers.

In de concept-kerndoelen worden de zes concept-kerndoelen beschreven. De kerndoelen Democratische waarden (kerndoel 3) en Democratische betrokkenheid (kerndoel 5) kunnen gekoppeld worden aan democratisch burgerschap. Onze leerlingen leren hoe zij hun handelen kunnen verbinden aan democratische waarden en hoe zij democratisch handelen kunnen verbinden aan dagelijkse situaties.

Op onze school hebben we vastgesteld welke maatschappelijke competenties we van belang vinden (zie hoofdstuk 4). Om deze competenties eigen te maken, functioneert onze school als een oefenplaats voor democratisch burgerschap (zie het Onderzoekskader 2021/2023). We zorgen voor een veilig en inclusief schoolklimaat waarin we onze leerlingen laten oefenen in relatie tot de basiswaarden en de

door ons vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties.

Onze school richt zich ten aanzien van democratisch burgerschap niet alleen op vaardigheden en attitudes, maar ook op kennis. We vinden dat een gebrek aan kennis de democratie ondermijnt. Onze leerlingen moeten weten hoe ons politieke bestel functioneert en wat de belangrijkste aspecten zijn van een gezonde democratie.

Kenmerkend voor onze school is:

- 1.) Op onze school brengen we kennis aan met betrekking tot het begrip democratie
- 2.) Op onze school brengen we kennis aan ten aanzien van politiek
- 3.) Politieke gebeurtenissen (Prinsjesdag, verkiezingen etc.) komen aan bod wanneer dit actueel is.

5.3 Participatief burgerschap

Een belangrijk element van burgerschap is participatie. We leren onze leerlingen om actief betrokken te zijn op de samenleving, om mee te doen. Het is ons inziens belangrijk dat onze leerlingen participeren in andere organisaties, andere verbanden en andere gemeenschappen. Onze school is immers niet de enige plaats waar onze leerlingen waarden en normen meekrijgen. We voeden onze leerling samen met anderen op: *it takes a whole village to raise a child!* Om die reden zorgen de leraren dat ze hun leerlingen kennen, dat ze weten in welke 'clubjes' ze actief zijn. We stimuleren onze leerlingen om actief te zijn of te worden in clubverband. In dat kader bieden we onze leerlingen bijvoorbeeld een scala van mogelijkheden aan om kennis te maken met een sportvereniging of deel te nemen aan culturele activiteiten.

In de concept-kerndoelen worden de zes concept-kerndoelen beschreven. Het vierde kerndoel is *Maatschappelijke betrokkenheid*. De doelzin luidt: de leerlingen verkennen verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving. Wij vinden het (ook) belangrijk dat onze leerlingen een bijdrage leveren aan de samenleving, dat zij oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties.

In onze lessen geven we aanzetten tot gemeenschapszin, leren we ze om betrokken te zijn op de omgeving en daarvoor ook verantwoordelijkheid te nemen. We vinden het principe 'heitje voor een karweitje' belangrijk. Iets belangeloos voor anderen doen, iets voor anderen doen zonder dat daar direct een tegenprestatie tegenover staat. Dit principe wordt al geoefend in de groepen, omdat we de leerlingen elkaar laten helpen bij hun werk. En groter: jaarlijks doen wij mee aan bijvoorbeeld de kinderpostzegelacties en denken de kinderen na over wat zij (belangeloos) kunnen doen voor een ander.

Kenmerkend voor onze school is:

- 1.) De leraren zorgen ervoor dat ze de leerlingen goed kennen en weten hoe hun thuissituatie is
- 2.) De leraren zorgen ervoor dat ze weten in welke clubs ze actief zijn
- 3.) De school stimuleert de leerlingen om 'mee te doen'
- 4.) De school stimuleert de leerlingen om zich (samen met anderen) in te zetten voor anderen

5.4 Digitaal burgerschap

Onze leerlingen maken niet alleen deel uit van onze maatschappij, maar ook van onze digitale maatschappij. En het laatste vraagt om effectief burgerschap. Dit aspect van burgerschap speelt met name een rol bij het gebruik van sociale media. Digitaal burgerschap betekent dat leerlingen bewust en verantwoord met (sociale) media leren omgaan. Ook bij het gebruik van Internet, mobiele telefoon en andere media dienen zij een goede, verantwoordelijke burger te zijn.

De website www.curriculum.nu wijst op de relatie burgerschap en digitale geletterdheid. Eén van de tien bouwstenen is digitaal samenleven. Kennisnet verdeelt digitale geletterdheid in vier onderdelen:

1. Informatie en verwerking
2. ICT-basisvaardigheden
3. Computational thinking

4. Mediawijsheid

In het kader van dit beleidsstuk gaat het ons m.n. om burgerschap en mediawijsheid. Op de website www.curriculum.nu staat de volgende toelichting: in de onderbouw van het primair onderwijs beginnen leerlingen verschillende mediabronnen te gebruiken en ontdekken ze dat deze niet voor iedereen even toegankelijk zijn. Hiermee communiceren ze met anderen en zoeken en/of ontvangen ze informatie. Mediagebruik zal veelal spontaan en spelenderwijs plaats vinden, al dan niet op initiatief van de school. Gezien de complexiteit hiervan is de rol van volwassenen hierbij van groot belang. In de bovenbouw van het primair onderwijs krijgen leerlingen meer inzicht in het eigen mediagebruik en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Het bewustzijn van de wijze waarop media invloed hebben op beeldvorming, waarheidsvinding en identiteit neemt toe. Leerlingen leren gevaren van mediagebruik te herkennen voor zichzelf en voor anderen en daarnaar te handelen: bepaalde media-uitingen vermijden of bij twijfel een volwassene inschakelen.

Primair vraagt digitaal burgerschap om kennis en kunde. We moeten onze leerlingen laten kennismaken met en gebruik laten maken van nieuwe technologieën. En tegelijkertijd moeten we aandacht besteden aan bijpassend gedrag. Oftewel: wat kun je met sociale media? Hoe kun je die effectief inzetten? En hoe maak je op een correcte manier gebruik van deze (nieuwe) media? Een relatief nieuw element is de omgang met fake-news en de stortvloed aan meningen die je aantreft op het Internet en diverse sociale media. Op onze school vinden we het belangrijk om onze leerlingen te ontwikkelen tot kritische burgers, tot burgers die voortdurend afwegen wat past bij hun eigen ideeën en die informatie met voldoende distantie kunnen analyseren.

Kenmerkend voor onze school is:

- 1.) Wij leren onze leerlingen zorg te dragen voor de eigen digitale veiligheid
- 2.) Wij leren onze leerlingen kritisch te zijn m.b.t. digitale informatie

5.5 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit

Het thema Identiteit richt zich bij ons op school op twee te onderscheiden zaken. In de eerste plaats is het van belang dat we onze leerlingen kennis meegeven van, en respect voor een diversiteit aan levensbeschouwingen en opvattingen. Identiteit en diversiteit zijn wat ons betreft gekoppelde begrippen. Onze leerlingen moeten kennis hebben van, en respect voor sociale, culturele, etnische en levensbeschouwelijke verschillen. In de Nederlandse grondwet komt diversiteit terug in artikel 1: Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

Bij het thema *Identiteit* spelen de basiswaarden een belangrijke rol: vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, verdraagzaamheid, autonomie, afwijzen van onverdraagzaamheid, afwijzen van discriminatie. Met het leren omgaan met culturele diversiteit wordt meer specifiek bedoeld dat 'leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdsgenoten'. Deze specificatie is sinds 2006 verankerd in de wet op het primair en voortgezet onderwijs.

In de tweede plaats betrekken wij het begrip *Identiteit* op de persoonlijke identiteit, op persoonsvorming. Het gaat daarbij om het ontdekken en ontwikkelen van de eigen persoon en persoonlijke opvattingen. Centraal staat daarbij de vragen: wie ben ik en wat vind ik? Wij vinden het van groot belang dat onze leerlingen stevig in hun schoenen staan, dat ze een duidelijke (eigen) mening hebben en dat ze ook staan voor die mening. Bij dit aspect van burgerschap gaat het bijvoorbeeld om zaken als gezondheid (gezond leven), de kijk op maatschappelijke vraagstukken en de ontwikkeling van hun seksualiteit. In 2012 is het respecteren van diversiteit waaronder seksuele diversiteit expliciet opgenomen in de kerndoelen.

In de concept-kerndoelen worden de zes concept-kerndoelen beschreven. Het tweede kerndoel is *Diversiteit*. We leren onze leerlingen respectvol (vanuit kennis over een diverse samenleving) te handelen. We geven ze kennis mee over geloofs- en levensovertuigingen, politieke voorkeuren, afkomst, gender en seksuele oriëntaties. We zorgen ervoor, dat ze racisme, discriminatie en het gebruik van stereotyperingen herkennen en erop reageren, en we leren ze om rekening te houden met

ervaringen en perspectieven van anderen.

Kenmerken voor onze school is:

- 1.) Op onze school besteden we aandacht aan de wereldgodsdiensten (middels GVO en HVO lessen)
- 2.) Op onze school besteden we aandacht aan het ontwikkelen van een mening
- 3.) Op onze school besteden we aandacht aan gezond gedrag
- 4.) Op onze school besteden we aandacht aan gezonde voeding

5.6 Maatschappelijke thema's

Ons vijfde doel luidt: we zorgen voor kennis en een attitude (kritische zin) m.b.t. actuele, maatschappelijke thema's. Onze leerlingen kunnen een standpunt innemen en hun mening over maatschappelijke thema's effectief verwoorden. Dit doel hangt samen met het thema *Identiteit* (doel vier) en is afgeleid van de bouwsteen *Burgerschap* op de website www.curriculum.nu.

Op de website staat: burgerschapsonderwijs daagt leerlingen ook uit om verbanden te leggen tussen hun eigen leefwerelden en de grotere (mondiale) maatschappelijke vraagstukken. Het gaat bijvoorbeeld om globalisering, duurzaamheid en technologie. Leerlingen leren kritisch na te denken en te reflecteren op complexe, vaak ethisch geladen vraagstukken. Door het ontdekken van mogelijkheden om zelf iets te doen aan deze vraagstukken, ontwikkelen leerlingen een actieve houding. Zij leren in gesprek te gaan met anderen en elkaars standpunten te bevragen. Zo ontwikkelen zij hun eigen opvattingen.

In de concept-kerndoelen worden de zes concept-kerndoelen beschreven. Het zesde en laatste kerndoel is *Maatschappelijke vraagstukken*. We leren onze leerlingen uiting te geven aan hun mening, hun opvatting(en) en hun idealen te geven ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken. En daar ook naar te handelen.

5.7 Algemene en culturele ontwikkeling

Wij vinden de algemene ontwikkeling van onze leerlingen van belang voor het goed functioneren in de samenleving. Algemene ontwikkeling is wat ons betreft van veel zaken genoeg weten (basiskennis) om een normaal, alledaags gesprek te kunnen voeren of een normale, alledaagse tekst te kunnen begrijpen.

Wij zien de algemene ontwikkeling ook in het kader van de zogenaamde brede ontwikkeling. Daarbij gaat het er om dat de leerlingen zich ontwikkelen tot competente personen, tot personen die kunnen denken, kunnen (in)voelen en situationeel kunnen handelen. Ten aanzien van de brede ontwikkeling onderscheiden we het cognitieve, het creatieve, het sociaal-emotionele, het zintuiglijke en het motorische. Deze aspecten hangen met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar wederzijds.

Een belangrijk aspect m.b.t. de algemene (brede) ontwikkeling van onze leerlingen vinden wij de meer algemene culturele en creatieve ontwikkeling. En dat wel in de meest brede zin van het woord. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen beschikken over basiskennis met betrekking tot cultuur. Mede daarom hebben wij een cultuurbeleidsplan en heeft een leerkracht de taak van cultuurcoördinator. Jaarlijks wordt er subsidie aangevraagd en deze gelden worden gebruikt om de leerlingen van groep 1 t/m 8 een brede basis te geven op het gebied van cultuur.

Kenmerkend voor onze school is:

- 1.) Op onze school besteden we gericht aandacht aan de algemene ontwikkeling van de leerlingen
- 2.) Op onze school besteden we gericht aandacht aan culturele ontwikkeling
- 3.) Op onze school hebben we een cultuurbeleidsplan
- 4.) Op onze school hebben we een cultuurcoördinator

5.8 Internationalisering

Op onze school vinden we Engels een basisvak. We geven vanaf groep 1 les in de Engelse taal en cultuur. Het onderwijs hoort de leerlingen voor te bereiden op een maatschappij die globaliseert.

Daarom besteden wij op onze school in de bovenbouw ook aandacht aan internationalisering waarbij dit gekoppeld kan worden aan het thema *Maatschappelijke vraagstukken*. Bij deze onderwerpen en maatschappelijke vraagstukken wordt ook gekeken naar de internationale context van het vraagstuk.

Kenmerkend voor onze school is:

- 1.) Op onze school geven we Engels vanaf groep 1
- 2.) Op onze school is internationalisering ook een onderdeel bij Maatschappelijke vraagstukken

6 Ons aanbod en onze aanpak

6.1 Ons schoolcurriculum

Wij beschouwen burgerschap als een belangrijk en wezenlijk onderdeel van ons onderwijsprogramma. Burgerschap komt aan bod bij diverse vakken en vakonderdelen.

De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen en burgerschap komt iedere week aan de orde. Wij gebruiken hiervoor onze methode Kwink. Daarnaast besteden wij in onze methode Wijzer! ook aandacht aan de andere aspecten van burgerschap.

We hebben ons aanbod opgenomen in een jaarplanning (groep 1/2, groep 3/4, groep 5/6 en groep 7/8). Deze jaarplanning is een werkdocument en zal jaarlijks bijgesteld en aangevuld worden.

6.2 Toetsing en afsluiting

Jaarlijks nemen wij bij de leerlingen van groep 7 en 8 de "Vragenlijst Burgerschap Leerlingen (WMK)" af. De vragenlijst wordt geanalyseerd en besproken met het team en betreffende leerkrachten. Op basis hiervan wordt het onderwijsaanbod afgestemd en dit is terug te zien in het logboek én de weekplanning.

6.3 Onze aanpak

Het is aan de leraren (de professionals) om invulling te geven aan de vastgestelde doelen. Zij weten als geen ander wat hun leerlingen nodig hebben, wat aansluit bij hun belevingswereld en wat er speelt en leeft m.b.t. actuele ontwikkelingen en wat er relevant is. De leraren zetten methodes, middelen en materialen in om de leerdoelen te realiseren. Zij zorgen voor werkvormen die passen bij de (ontwikkelingsfase) van de leerlingen en zij zorgen voor actieve betrokkenheid. Tot slot zorgen zij voor oefensituaties gericht op de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en gericht op de ontwikkeling van de vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties.

De leraren van onze school gebruiken een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschap (groep 1 t/m 8). Deze methode (Kwink) komt wekelijks aan bod. De doelen per les staan vermeld in de handleiding.

De leraren sluiten bij het ontwikkelen van de les(sen) altijd aan bij de kenmerken van hun leerlingen, de leefwereld en de actualiteit.

6.4 Ons schoolklimaat - de school als oefenplaats

Het Onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft in de standaard Schoolklimaat (VS2) de eisen m.b.t. het schoolklimaat. Het schoolklimaat moet bijdragen aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. De omschrijving van de basiskwaliteit zegt: de school bereidt de leerlingen voor op het leven in de maatschappij. Zij creëert daarvoor een oefenplaats voor de ondersteuning van de sociale en maatschappelijke competenties. In de school doen de leerlingen ervaring op met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de pluriforme samenleving.

In de concept-kerndoelen komt het thema Schoolklimaat aan de orde als kerndoel 1: Schoolcultuur. Het gaat daarbij om een democratische cultuur, het respectvol omgaan met elkaar, het tonen van begrip en het moreel en ethisch verantwoord handelen.

Ons schoolklimaat is open en veilig, met oog voor diversiteit. Wij waarderen verschillen en er is ruimte voor verschillende meningen. We gaan respectvol om met mensen die anders denken en/of anders doen. Ons schoolklimaat is veilig en open genoeg om je opvattingen kenbaar te maken, open en veilig om te zijn wie je bent, of wie je wil zijn. We leren onze leerlingen om respect te hebben voor meningen die afwijken van de eigen mening, we leren ze zelf een mening te hebben, en daarvoor te staan. Om dit alles te realiseren hanteren we bij ons op school gedragsregels. We besteden tijd aan het (in)oefenen van de gedragsregels, en de leerlingen worden begeleid bij het zo mogelijk zelf oplossen van problemen en conflictjes. De medewerkers vertonen voorbeeldgedrag. Zij maken door hun gedrag, hun houding en hun vaardigheden de visie van de school op burgerschap zichtbaar, ze laten aan de leerlingen zien hoe het hoort.

Het oefenen van de sociale en maatschappelijke competenties komt aan bod in ons curriculum

(voornamelijk via de methode Kwink). Daarnaast uiteraard en vooral in de praktijk van alledag. Specifiek vormt onze school een oefenplaats voor de sociale en maatschappelijke competenties in de lessen en tijdens de uitvoering van het project Tijd voor Toekomst - de verrijkte schooldag.

7 Kwaliteitscultuur

7.1 Cultuur en structuur

Onze school heeft een visie en doelen vastgesteld voor goed burgerschapsonderwijs. Vanzelfsprekend is het noodzakelijk dat de leraren de doelen realiseren. Dat gaat niet vanzelf. Daarom hebben wij een kwaliteitscultuur en -structuur ingericht die ondersteunend is aan het burgerschapsonderwijs. De schoolleiding zorgt ervoor, dat de visie en de doelen bekend zijn en dat de leraren gestalte kunnen geven aan de doelen. Ons team werkt planmatig samen om op een correcte wijze vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Waar nodig en mogelijk betrekken wij externe deskundigen, ouders en/of leerlingen bij onze gezamenlijke leer- en verbeteractiviteiten.

Van belang is, dat ons doelgerichte en samenhangende curriculum is beschreven, maar dat e.e.a. niet in beton is gegoten. Zo speelt bijvoorbeeld altijd de actualiteit een belangrijke rol. Actuele gebeurtenissen kunnen leiden tot een aanpassing van de lessen in het curriculum.

8 Zorg voor kwaliteit

8.1 Algemeen

Op onze school streven we ernaar om kwalitatief goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Onze uitgangspunten zijn:

- Ons burgerschapsonderwijs voldoet aan wettelijke eisen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de verwachtingen van de samenleving (zie het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs)
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de concept-kerndoelen voor Burgerschap
- Ons burgerschapsonderwijs is doelgericht
- Wij zorgen ervoor dat er samenhang is in ons burgerschapsonderwijs
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de kenmerken en de behoeften van de leerlingen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij wat wij zelf belangrijk vinden
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze visie
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze mens- en maatschappijvisie

8.2 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. In dit document hebben we onze missie, onze visie, onze kernwaarden en onze doelen voor burgerschap vastgesteld. Ieder doel hebben we nader uitgewerkt en voorzien van kenmerken.

We beschikken over een aantal vragenlijsten om bepaalde aspecten van burgerschap te meten. We meten de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs op de volgende wijze:

1. Meting Basiskwaliteit (2 x per vier jaar)
2. Vragenlijst Burgerschap leerlingen groep 7 en 8 (1 x per jaar)
3. Sociale ontwikkeling (jaarlijks via Kindbegrip)
4. Vragenlijst Veiligheid Leerlingen (twee keer per jaar): gegevens worden aangeleverd bij de inspectie

Op basis van de uitslagen stellen we actiepunten vast. De gekozen actiepunten worden opgenomen in het schooljaarplan en/of in het schoolplan.

8.3 Publieke verantwoording

In het Onderzoekskader (2021) van de Inspectie van het Onderwijs staat SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog. In dat kader evalueren we jaarlijks het thema Burgerschap. In het kader van 'dialoog' bespreken we de uitkomsten van zelfevaluaties, vragenlijsten (zie Kwaliteitszorg), onze analyses en de voorgenomen acties met ons bestuur en de MR. In ons schooljaarplan, schooljaarverslag en onze schoolgids leggen we verantwoording af over onze activiteiten met betrekking tot burgerschap. In het jaarboekje is een vast onderdeel "schooljaarverslag" waarin wij verantwoording afleggen aan de ouders/verzorgers van de school. Het jaarboekje wordt gepubliceerd op Social Schools. Daardoor is al de informatie beschikbaar voor alle ouders/verzorgers van de school.

9 Taakverdeling

9.1 Organisatie (wie doet wat)

Het realiseren van burgerschapsonderwijs vraagt veel van ons team en daarom om een heldere taakverdeling. De onderstaande tabel geeft een overzicht van wie doet wat en wanneer.

Wat	Wie	Wanneer
Meting Basiskwaliteit	Directeur en IB'er	1 x per twee jaar - april
Meting Schooldiagnose Burgerschap	Directeur	1 x per vier jaar - april
Afname leerlingenvragenlijst Burgerschap (1 x per jaar)	Directeur en leraren	April
Afname LVS Kindbegrip	IB-er en leraren	2 x per jaar
Afname Vragenlijst Veiligheid Leerlingen (monitoring KiVa)	IB-er en leraren	2 x per jaar (oktober en april)
Dialogoog met bestuur (voortgangsgesprek) en MR	Directeur	2x per jaar (voortgangsgesprek) MR (gemiddeld 1 x per 2 maand)
Burgerschap en jaarplan	Directeur	Juli
Burgerschap en schoolgids	Directeur	Juli
Redigeren van het beleidsstuk (1 x per jaar)	Directeur	Juni
Invullen van het curriculum	Leraren	Start van het nieuwe schooljaar
Evaluatie Burgerschap	Team	Juni

10 Uitwerking van ons curriculum

10.1 Inleiding

De standaard OPO, Basisvaardigheden bevat de volgende indicator: *De school heeft voor het onderwijs in de basisvaardigheden burgerschap een doelgericht en samenhangend curriculum dat past bij de kenmerken van de leerlingenpopulatie van de school.*

Het (samenhangend) aanbod beschrijven wij in een document "Jaarplanning burgerschap". Deze jaarplanning is een werkdocument en wordt jaarlijks bijgesteld en aangevuld. Het dient als bijlage bij dit burgerschapsplan.